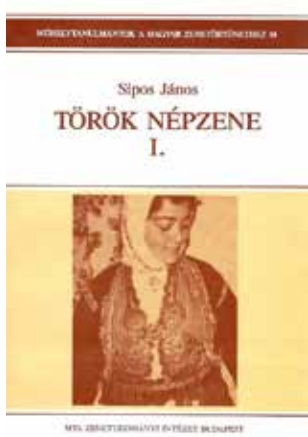

TÖRÖK NÉPZENE-I: MTA ZENETUDOMÁNYI INTÉZET

(János SIPOS, Budapest 1994, 412 s.)

*Nezhat GÖZAYDIN**

Sadece Avrupa ülkelerinde değil, hemen hemen bütün dünyada önde gelen Türkoloji çalışmalarında Macar Türkologların katkıları bir hayli önemlidir. Nerdeyse iki yüz yıldan beri ortaya koydukları eserler, yeni yetişen bilim insanlarına daima yol göstermiş, ışık tutmuş ve araştırmalarına temel oluşturmuştur. Geçen yıllarda yayın dünyasına çıkmış olan kitaplar ile makalelerin büyük bir bölümü bugün bile değerini yitirmemiş, önemli birer kaynak görevini üstlenmişlerdir. Türkçenin ve Macarcanın Ural-Altay dil ailesi içinde yer alması dolayısıyla bir yandan her iki dil arasındaki ilişkiler incelenmiş, diğer yandan da Orta Asya topraklarından getirilen maddi ve manevi kültür ürünleri hakkında karşılaştırmalı çalışmalar yapılmıştır.

Elimizde Macarca bir hayli kaynak bulunmasına rağmen, bu dili bilen Türkolog sayısı memleketimizde çok azdır. Bu dikkati çeken önemli bir eksiklik. Üniversitelerimizdeki Macar dili ve edebiyatı bölümü hemen hemen yok gibidir. Atatürk döneminde yapılan Türk dili kurultaylarında Macaristan'dan da bilim insanları çağrılmış, bildirilerine yer verilmiştir. Ayrıca Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bünyesinde ilk düşünülen ve açılan bölümlerden biri Macar dili ve edebiyatı bölümüdür. Hâlen de öğretime devam etmektedir. Sık sık Macar Türkologları okutman

* Prof. Dr., Emekli.

veya öğretim görevlisi olarak fakültede öğrenci yetiştirilmesine katkı yapmaktadırlar.

Bu öğretim elemanları arasında 1990'lı yıllarda görev yapan Eva Csaki değerli çalışmalar ortaya koymuştur ve koymaya da devam ediyor. Eşi Janos ise Türk kültürünün inceliklerini araştıran değerli bir elemandır. Türkiye'deki yıllarını boş geçirmemiş özellikle Bela Bartok'un derlemelerinden başlayarak Türk-Macar ezgileri hakkında onlarca yayın yapmıştır. Bazı kitapları da Macarcadır.

Elimizdeki kitap Türkiye'de yaptığı derlemeleri bir araya getiren eserdir. Öncelikle Toroslardaki Yörükler arasında ve diğer şehirlerimizde derlediği Türk halk müziği örneklerinin Macaristan halk müziği ile olan ilişkisini titizlikle araştırmış ve buna dair kitaplar yayımlamıştır. Macarca yazılan açıklamaların yanı sıra Türk dili için asıl önemli olan sayfalarda yüzlerce mânî, deyiş, türkü bulunmaktadır. Kitaptaki derlemelerin yapıldığı illeri şöyle gösterebiliriz: Antalya, İçel, Adana, Afyon, Burdur, Ankara, Eskişehir, Afyon, Kayseri, Amasya, Trabzon ve İstanbul... Hangi parça nerede, kaynak kişi olarak kimden derlendiği konusunda kısaca bilgi veren Janos Sipos, her birinin Türkçe metnini verip Macarca çevrisini yapmıştır. Ayrıca bu metinleri porte üzerinde notalara çakıştırılmış olarak yazmış ve ölçülerini belirtmiştir.

Bütün metinler -ki bu birinci ciltte iki yüz adettir- hakkında çalışma yaparken karşılaştırma için TRT'nin arşivini de yanımda bulurdum. "*Türk Halk Müziği-Sözlü Eserler Antolojisi* (2 cilt, Ankara 2000)" arşivdeki bütün parçaların nerede, kimden derlendiğini de belirten değerli bir eserdir. Janos Sipos'un derledikleriyle karşılaştığımda, söz gelimi ilk 30 metine bakarak, sadece 1, 2, 7, 12, 15, 19, 26 numaralı parçaların varyantlarının arşivde de bulunduğunu gördüm. Arada çok büyük farklılıkların bulunduğu aşikâr... Bu bakımdan kitabın değeri bir hayli artıyor. Ne yazık ki, yayımlandığı tarihten bu yana, hiçbir Türkolog veya müzikolog bu kitabı ele alıp değerlendirmelerde bulunmadı. Bir hayli geç de olsa, bu yazı bir öncü görevi yaparsa, mutlu olacağım. Onun 1990'lı yıllardan başlayarak yaptığı bütün derlemeler içinde yer alan parçalar hem dilimizin yaygınlığı ve zenginliği açısından, hem de halk müziğimiz bakımından ayrı ayrı ele alınmalıdır. Bu ilk derlemelerini yapmaya kalktığı günlerde, ben DTCF'de Halk Bilimi Bölümü Başkanı olarak bazı desteklerde bulunmuştum. Metinlerin denetimini yaparken yardımcı olmuş, bazı düzeltmelerle dikkatini çekmiştim.

Janos Sipos sadece Türkiye'de değil, Orta Asya topraklarında yaşayan soydaşlarımızla ilgili de çalışmalar yapmış, onları hem İngilizce hem Macarca yayımlamıştır. Bunlar ayrıca değerlendirilecek çalışmalardır. Buradan Macarcayı iyi bilen az sayıdaki Türkologlara bir çağrıyı dile getirmek istiyorum. Bu tür kitapları da çevirmeye özen gösterin. Türkolojinin zenginliklerini duyur-

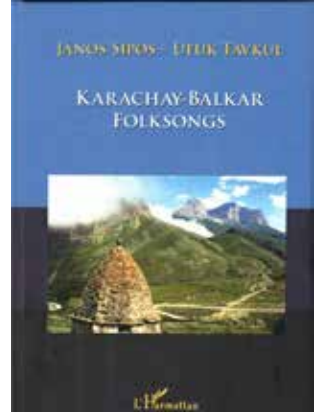
manın yararlı bir çalışma olacağına inanıyorum.

Janos Sipos'u bütün bu çalışmaları dolayısıyla içtenlikle kutluyorum. Elindeki malzemenin Türk dilinin yaygınlığını ve zenginliğini göstermesi bakımından genç araştırmacılara yol göstereceğine inanıyorum.

KARACHAY-BALKAR FOLKSONGS

(Janos SIPOS-Ufuk TAVKUL; Institute for Musicology of the Research Centre for the Humanities of the Hungarian Academy of Sciences - L'Harmattan, Budapest 2015, 424 s.)

Türk dili araştırmalarının ana merkezlerinden birini nerdeyse iki yüz yıldan beri Macaristan oluşturmuştur. Budapeşte başta olmak üzere farklı şehirlerinde bugün bile Türk dili ve edebiyatı öğretilen bölümlerinde Türkologlar çalışmaktadırlar. Türkiye-Macaristan ilişkilerinde de bir yandan dil ve edebiyat diğer yandan halk müziği metinleri ile besteleri önemli bir yer tutmuştur ve tutmaktadır. Ünlü besteci/araştırmacı Bela Bartok'un 1930'lu yıllarda Türkiye'ye geldikten sonra muhtelif illerde ve özellikle Toroslardaki Yörükler arasında Ahmet Adnan Saygun ile birlikte yaptığı derlemeleri, Macar eski halk müziğiyle karşılaştırmasına

dayanan çalışmaları, bu alanda bir hayli ses getirmişti. Henüz Türkiye'de bilimsel derlemelerin yapılmadığı bir zamanda, Bela Bartok'un halk türkülerini derlemesi, daha sonra bunları Ahmet Adnan Saygun'un işleme ve türkü metinlerinin yayımlanması, mâni ve türkü zenginliğimizi ortaya çıkarmıştı. Yaklaşık seksen küsur yıllık bu söz varlığı ve yaygın olmayan ezgileri, daha sonraki yıllarda yeni kurulan radyolarımızda yayımlanan türkülerimize de önderlik etmiştir. Bartok'un derlemeleri arasında yer alan ağıtlar, yağmur duası metinleri, oyun havası ile uzun havalar daha sonraki yıllarda TRT arşivine de girmiştir. Böylece halk edebiyatımızın eski metinleri de değerlendirilerek geniş kitlelere duyurulmuştur.

Elimizdeki kitabın yazarlarından biri olan Janos Sipos, 1980'li yıllarda Ankara'da bulunmuştur. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Macar Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışan eşi Eva Csaki'nin yanında iken Bela Bartok'un izini sürüp birtakım değişikliklerin olup olmadığını, eksik kalan bazı türleri ve ezgiler arayıp bulmak için çalışma arzusunu ortaya koyunca, başkanlığını yaptığım Halk Bilimi Bölümünde beni ziyaret etmiş; Toroslardaki Yörüklerle nasıl ulaşabileceğini sormuş, yardım istemişti. Ben de 1963 yılında Alanya Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaparken yakın

ilişki kurduğum Alanyalı dostların adreslerini kendisine vermiştim. Böylece Antalya, Mersin, Adana illerindeki araştırmalarını ve derlemelerini tamamlamaya çalışan J. Sipos elinde birçok kasetle Ankara'ya dönmüştü. Hemen tahlillere girişmiş, tasnifler üzerinde durmuş ve ilk bildirisini de 1991 yılında 4. Uluslararası Türk Folklor Kongresi'nde sunmuştu. Hemen arkasından 1994'te Macarca olarak *Türk Halk Musikisi* ile *Türk ve Macar Ağıtları* başlıklı kitaplarını yayımlamıştı. Bir yıl sonra da *Türk Halk Musikisi-II* ile *Türkiye'de Halk Musikisi Derlemeleri* adlı eserlerini ortaya koymuştu. Bütün bu kitaplarda yayımlanan Türkçe metinler dilimizin kazancı olarak ayrıca değerlendirilmek zorundadır. Çünkü birçok yerde ağız özelliklerini de belirten J. Sipos, anlamlandırma sırasında da Türkolog olan eşi Eva Csaki'nin yardımlarıyla kültürümüze de hizmet etmiştir.

Janos Sipos Türkiye'deki derleme ve araştırmalarının yanı sıra Orta Asya topraklarında veya Kafkaslarda bulunan Türk soylu topluluklar arasında da derlemeler yapmıştır. Böylece çok geniş bir alana yayılmış bulunan Türk dilinin örneklerini ezgileriyle birlikte derlemiş, bunların eski Macar halk türküleri/şarkıları ile ilişkilerini yakından incelemiştir. Kendi ifadesine göre "1987- 1993 yılları arasındaki altı yılda Türkiye'de 1.500 kaset/bant doldurarak derlemeler" yaptıktan sonra ilgi alanını Kafkaslara çevirmiş; sonra Kazak, Kırgız, Azerbaycan topraklarında çalışmalarını sürdürmüştür.

Elimizdeki bu kitap işte bu çalışmaların bir ürünüdür.

Beş ana bölümden oluşan eserin giriş bölümü (s. 7-9) içinde Türk ve Macar halk musikisi arasındaki ilişkilere değinen yazar, saha derlemelerinde elde ettiği deneyimlerin ışığında bilimsel çalışmaları nasıl yaptığını da anlatmıştır. Derlemelerinin çeşitli Kırgız, Türkmen, Moğolistan Kazaklarının aşiretleri arasında da sürdüğünü belirtmiş olan Sipos, aynı topraklarda kendisinden önce yapılan derleme ve araştırmalardan da söz etmiştir. Ayrıca 19. yüzyılın sonlarından itibaren Türkiye'ye Rus zulmünden kaçarak sığınmış olan Karaçay ailelerinin bugün genellikle Konya, Eskişehir illerinde yaşadığını da açıklamıştır. Onlar arasında yaptığı derlemelerin notalarını ve metinlerini de bu kitap içinde aktardığını söyleyen araştırmacının metinleri Türkçenin diğer lehçelerle olan ilişkisini de gözler önüne sermiştir.

Kitap beş bölümdür. Birinci bölümde kısaca saha derleme ve araştırmalarını anlatan Sipos, bunların Macar halk müziğiyle olan bağlantısından da söz eder. Aynı topraklarda, Kafkaslarda, Dominikan papazı Otto'nun 1232 yılındaki gezisinden söz açan yazar 1897'de Jenö Zichy'nin eserine de atıfta bulunur. Kaynaklarının çoğu Macarca olarak bibliyografyada sıralanmıştır.

İkinci bölümde Karaçay dilinin ve tarihinin değişik sahnelerini sergiler (s. 11-39). Kafkaslardaki topraklarda yaptığı geziler sırasında kendisine aktarılan sürgün olaylarını, Sovyet mezaliminin safhalarını, Macaristan halk

musikisi ile Doğu halklarının müzikleri arasındaki araştırmaların başlangıcından itibaren gelişmesini bu sayfalarda buluyoruz. 19. ve 20. yüzyıllardaki ilk çalışmaları zikreden Sipos, 1936 yılında Bela Bartok'un Yörükler arasındaki derlemelerinden başlayarak Fin-Ugor halklarının arasında derlemeler yapan araştırmacıları da belirtir. Kendi çalışmalarının 1987'de başladığını, Türkiye'nin ardından Kazakistan (1995, 1997, 2006), Azerbaycan (1999, 2006, 2009), Kırgızistan (2002, 2004) ve Türkmenistan (2011) topraklarında saha derlemelerini bitirdiğini açıklar. Daha sonra Karaçaylar üzerine eğilen yazar Kafkaslarda (2000) ve Türkiye'deki yerleşimlerde (2001, 2002, 2005, 2009, 2010) yaptığı çalışmaları belirtir. İlginç bir nokta da, Sipos bunlarla da kalmaz, Amerika'daki Navajo ve Dakota yerlileri arasında (2004, 2005) çalışmalar yapar. Sonunda uluslararası bir girişim olarak ICTM'nin bir araştırma kolu olarak *The Music of the Turkic Speaking People* grubunun kurulmasına öna-yak olur. Otuz yıldan fazla bir süredir Türk soylu toplulukların dili ve müziği üzerinde çalışmalarını sürdüren ve bugün bile Türkiye'ye geldikçe konuyla ilgili hassasiyetini belirten Sipos, bu bölümde daha sonra Anadolu derlemelerini, Kazak topraklarındaki çalışmalarını, Azerbaycan'daki çalışmalarını ve Kırgız halk musikisi ile ilgili bilgileri açıklar. Sonraki sayfalarda Trakya'daki Bektaşilerin dinî metinlerini, nefesleri araştırıp bir kitaba dönüştürdüğünü belirten yazar, Amerika'daki yerlilerle ilgili de kısa bilgiler verir. Kafkaslardaki Macar araştırmalarını sergilediği sayfalarda yayımladığı bir haritada göç yollarını gösterir. Bölgede araştırmalar yapan Macarların eserlerini de zikreden Sipos, 2000 yılında Rusya Federasyonu içinde yer alan Karaçay-Çerkes ile Kabard-Baykar Cumhuriyetlerindeki gezilerinden söz açıp eşi Eva Csaki'nin de Türkiye'deki Karaçay köylerindeki derlemelerinden bilgiler aktarır. Bu köylerin (Ankara 1, Eskişehir 5, Afyon 2, Konya 1) araştırılmasından sonra Karaçay bölgesinde 8, Kabard-Balkar bölgesinde de 10 köydeki çalışmaları bir harita üzerinde işaretleyen Sipos, Rusların "böl-yönet" ilkesinden hareketle bölgedeki halkları nasıl böldüğünü vurgular.

Kitabın içindeki üçüncü bölümü Ufuk Tavkul kaleme almıştır (s. 41-92). Kafkaslardaki topluluklar hakkında geniş bilgilere sahip olan Tavkul'un zaten daha önce yayımladığı kitapların önemli bir bölümü de bölgenin insanlarına ayrılmıştır. Özel yayınlarının dışında Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü* (2000) ve *Karaçay-Malkar Destanları* (2004) değerli çalışmalardır. Bu bölümde yazar önce bölgenin etnik kökeni üzerinde açıklamalar yapmış, Kafkaslarda aşiretlerin 7. yüzyıldan itibaren bu topraklara yerleştiğini bildirdikten sonra sırayla İskitlerden, Hunlardan, Alanlardan, Hazarlardan ve Kıpçaklardan söz etmiştir. 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl içindeki tarihî gelişmeleri de kısaca belirten Tavkul, daha sonra bölgede seyahat ederek anılarını yazarlar hakkında bilgiler vermiştir (s. 58-75). Hemen sonraki sayfalarda da eski gelenekleri ve halk şarkılarını gözden geçiren Tav-

kul burada bazı metinleri de örnek olarak aktarmıştır.

“Karachay Folk Music” başlığını taşıyan dördüncü bölümde J. Sipos alanda derlediği melodileri sınıflandırma gayreti içine girmiştir (s. 93-142). Burada on üç alt sınıfa ayırdığı melodi tiplerinin özelliklerini belirtip notalarını da yazan Sipos, bu sayfaların ardından hemen Macar ve Karachay halk müziğinin arasındaki ilişkilere geçmiştir (s. 143-162). Notalarla işaret ettiği benzer özellikler hakkında da bilgi aktaran yazar bazı kaynak kişilerin fotoğraflarını da eklemiştir.

Elimizdeki kitabın en hacimli bölümü beşinci bölüm olup burada “Folk-song Anthology” başlığı altında yaklaşık 1200 banttan seçilmiş parçalar hakkında bilgiler vermiş, notalarını yazmış ve bunların tasnifi konusunda da örnekler aktarmıştır (s. 163-299). Notaların bulunduğu sayfalarda derlenen sözlerin (güftelerin) nota altlarında belirtilmesi yararlı olmuştur. Böylece dil malzemesinin müzikle bağlantısı da vurgulanmış olmaktadır.

Saha derlemelerinin ürünü olan sözlerin geniş bir şekilde yer aldığı bölüm, altıncı bölüm olup “Lyric of the Melodies” başlığı altındadır (s. 300-382). Önce bölgenin ağız özelliklerinden söz açan Sipos, sonra fonetik ve morfolojik farklılıklara dikkat çekmiştir. Sonra sırasıyla sayı sistemini, sıfatları, isimleri, eski fiilleri, zarfları kısaca belirterek bazılarının Macarca ile olan ilişkisini de tablolar hâlinde göstermiştir.

Bölgede derlenen metinler ile bunların İngilizce çevirileri aktarılırken yer yer dipnotlarla açıklamalar da yapılmıştır (s. 311- 382). Söz varlığının tespit edilmesi bakımından çok faydalı olan bu bölümde mânileri, türküleri, ağıtları, ninnileri, yağmur duası metinlerini, oyun havalarını, destan parçalarını, zikirleri ve hatta mevlit parçasını bile buluyoruz.

Kitabın son bölümü yedinci bölümdür ve “Musical Indices” başlığını taşır (s. 383-405). Burada Janos Sipos parçaların ölçüleri, tipleri, sınıfları ve özellikleri hakkında bilgi verirken hepsini ayrı ayrı tablolar hâlinde sıralamıştır. Böylece kitapta yer alan metinlerin hangi sınıfta incelendiği kolayca görülmektedir ve burası müzik araştırmacılarına da önemli yarar sağlamaktadır.

Derlenen metinlerin ilk dizelerine göre sıralandığı kısa bölüm’den (s. 407-416) sonra bibliyografya ile kitap sona ermektedir (s. 417-424).

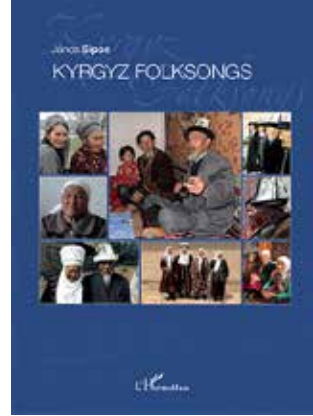
Bu önemli çalışmaya imza atan Janos Sipos ile ona katkı sunan Ufuk Tavkul’u içtenlikle kutluyorum. Türkiye’deki bu tür araştırmalara da örnek oluşturacak olan bu kitabın üniversitelerimizde, konservatuvarlarımızda dikkatle ve titizlikle değerlendirileceğini umuyorum.

KYRGYZ FOLKSONGS

(Janos SIPOS, L'Harmattan Hungary, Budapest 2014, 416 s.)

Avrupa ülkelerinde Türk dünyası ile ilgili hatırı sayılır birçok derlemeyi ve araştırmayı yapan Macar bilim adamları ve onların eserleri arasında, Bela Bartok'un 1930'lu yıllarda Anadolu'daki çalışmalarının ve derlemelerinin yanı sıra Laszlo Vikar'ın 1971'deki Çeremis, 1979'daki Çuvaş ve 1999'daki Tatar halk melodileriyle ilgili kitapları başlarda yer alır. Hemen arkalarından gelen Janos Sipos'un elimizdeki kitabı da diğer çalışmaları gibi örnek alınacak önemli bir eserdir.

Janos Sipos bu kitabını hazırlayabilme amacıyla yola çıkmış, 2002 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek ile Narin'de, 2004 yılında ise Talaş'ta ve At-Başı'nda saha araştırmaları/derlemeler yapmıştır. Bu derlemelerin sonunda sekiz ana bölümden oluşan bu eser ortaya çıkmıştır.

Kitap bir ön söz (s. 7-8) ile başlamaktadır. Birinci bölüm içinde (s. 9-24) yazar, Kırgızistan'ın genel durumunu, coğrafi yapısını, etnik kökenini açıkladıktan sonra, Tiyen-şan bölgesinde daha eski yıllarda Macarların yaptığı araştırmaları dile getirmiştir. Kırgızistan topraklarında halk müziği ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi veren J. Sipos, Eylül 2002'de Isık-göl civarındaki Barskoon köyünde kendisine mihmandarlık yapan Tilek ile birlikte sahada çalıştığını belirtmiştir. Genel olarak bu geziden hayli mutlu olan yazar, Kırgızistan'ı Doğu'nun İsviçre'si olarak nitelendirmektedir. Oradaki insanları ve doğayı çok olumlu görüşler belirterek tanımlayan Sipos sahada bir hayli malzeme toplamıştır.

Topladığı malzeme Isık-göl civarında yirmi beş yerleşim noktasında 220 banttan/kasetten oluşmuştur. Bu kayıtlara ilave olarak fotoğraflar, köy ve köylü resimleri ile röportajlar arşivine girmiştir. Bişkek'te ise iki derlemenin ilkinin Oş bölgesinden olan genç bir kadından, diğerini ise kopuz çalan Nurak Abdurrahmanov'dan yapmıştır.

Narin bölgesinde 2002 yılında yaklaşık, on beş yakın köyden, kendisinin verdiği bilgiye göre, 86 kadın ve erkek kaynak kişiden 330 halk müziği parçası kaydetmiştir. Daha sonra 2004 yılında Nisan ve Mayıs aylarında yine Bişkek'te birkaç gün geçiren yazar, mihmandarı Ulanbek ile At-Başı'na gitmiştir. Bu yerleşim merkezi 1810'da İpek Yolu üzerinde kurulmuş olup Tiyen-şan çevresinde on altı köye sahiptir. Göçebe olarak yaşayanların 1920-1930'lu yıllarda yerleşik düzene geçirildiklerini, bay (zengin) olanların Ukrayna topraklarına ve Kafkaslara sürgüne gönderildiklerini, fakirlerin kolhozlarda ha-

yatlarını sürdürdüklerini belirten yazar, bölgede önceleri Çerik Aşireti'nin, daha sonra da Sarıbağış Aşireti ile Moğoldor Aşireti'nin yerleştirildiklerini anlatmıştır.

“Preceedings of the Kyrgyz Research” başlıklı ana bölüm (s. 25-33) içinde önce B. Bartok'un Anadolu derlemelerini, sonra da Macar, Fin-Ugor ile Türk halk şarkılarının durumu hakkında bilgi verilmiş, sonunda 2006 yılında Sheffield şehrinde “Musik of the Turkic Speaking World” kurulmuştur. İlk önce Londra'da, sonra sırası ile Berlin, Cambridge ve 2014 yılında da İstanbul'da düzenli toplantılar yapılmıştır. J. Sipos bir sonraki ana bölümde “Genres, Forms, Scales of Kyrgyz Folksongs” başlığı altında melodilerin tipleri, şekilleri, düzenlemeleri ile Kırgız sazları ve saz eserleri hakkında bilgi vermiştir (s. 34-42). Manas Destanı üzerinde de kısaca duran yazar bu bölümde ayrıca kaynak kişilerden Toktogul Satılganov ve Togolok Moldo'yu yakından tanıtmıştır (s. 44-47).

Önemli bir bölüm de Kırgız havalarının tasnifine ayrılmıştır: “Classification of Kyrgyz Tunes” (s. 48-100). Burada toplanan bütün malzeme elden geçirilmiş olup, melodilerin yapısına ve oluşumunun özelliklerine göre ayrı ayrı örnekler de verilerek açıklamalar yapılmıştır. Örnekler hem notalarıyla hem de sözlerin notalara çakıştırılmasıyla aktarılmıştır.

“Anthology of Kyrgyz Folksongs” bölümünde bütün melodileri ayrı ayrı sınıflandıran J. Sipos, daha sonraki sayfalarda her bir havanın/melodinin notasını ve sözlerini ayrıca numaralandırarak kaydetmiştir (s. 101-295). Burada toplam 332 parça verilirken kaynak kişinin kim olduğu, nerede derlendiği de ayrıca gösterilmiştir.

Türk dili çalışmaları bakımından en ilginç olan bölüm ise “Kyrgyz Song Texts and their English Version” başlığını taşıyan ana bölümdür (s. 296-377). Burada verilen Kırgız Türkçesi metinleri ile İngilizce çevirileri karşılaştırmalı lehçe çalışmaları açısından bir hayli önem taşımaktadır. Metinleri İngilizceye çeviren J. Sipos'un eşi Türkolog Eva Csaki'dir. Bütün metinler sayfada karşılaştırmalı tabir edilen biçimde, solda Kırgız Türkçesiyle hemen karşısında da İngilizce çevirisiyle yer almıştır. Birkaç örnek aktaralım:

Aldey, aldey, altımım,
Ak beşikke çata koy.
Altın balam, ak balam,
Ak beşikke catçı sen.

Sleep, sleep my darling,
Lie quickly in a White crib.
My golden derlin, my white baby
Lie in your white cradle now!

Bekbekey aştı bel aştı
Beline belboo caraştı.
Saksakay aştı say aştı
Sanına saadak caraştı,

Bekbekey went beyond the mountain,
The quiver fitted his waist.
Saksakay went beyond the valley,
The quiver fitted its strap well.

Ay nuru bizge tögüldü
Agaylar aççı könüldü.
Ardaktap cürüp ötölü
Aldıda turgan ömürdü.

The moonlight has flooded us,
Gentlemen, entertain me.
Aware of its great value,
Lets us spend our lives.

Kün nuru bizge tögüldü
Kükügüm aççı könüldü.
Güldötüp cürüp ötölü
Gülgöndöy çaştık ömürdü.

The light of the sun's flooded us,
My cuckoo bird, have a good time.
Let's spend the time merrily,
Our youth which is like a rose!

Assaloom aleykim, el ağası,
Elden eken atamdm şıbagası.
Altın eken atının takagası
Kümüş eken tonunun cakagası.

Selamünaleyküm our president
You've been fed by your people.
Golden horse-shoes on your horse,
Your furcoat's trimmed with silver.

Koş arıktan attagan koydun izi
Koy çaşırp berem deyt baydın kızı.

Your flock of sheep follows two .,
The bey's daughter promises even
more.

Koş arıktan attagan taydın izi
Tay çaşırp berem deyt baydın kızı.

Your stud follow two trails
The bey's daughter promises even
more.

Caramazan ayta keldik eşigine

We've come to your gate with
Ramazan greetings

Ak koçkordoy uul bersin beşiğine
Caramazan aytkaydm caylası bar

May you have a son like white ram.
The Ramazan greeting has its fixed
price,

Cayıp koygon kuruttun maydası bar.

A ball of dried cheese has its
morsels.

Kitabın son sayfalarında farklı Türk topluluklarının 1936 yılından beri yapılan ve saha araştırmaları sonunda ortaya çıkan müzik haritası hakkında kısaca bilgi verildikten (s. 379-386) sonra yer adlarına göre dizin, havalarnın ilk dizelerine göre dizin, ritmik eşleşmeler aktarılmıştır. Sonra aşiretler dizini, şekiller s. 407'ye kadar gösterilmiştir. Son bölüm bibliyografyadır (s. 409- 416).

Janos Sipos'u bu değerli çalışması dolayısıyla kutluyorum. Diğer çalışmaları gibi, bu eserin de önemli bir boşluğu kapattığını ve örnek alınacak bir yapıyı ortaya koyduğunu söyleyebilirim.

